

NATURVÄRDE SINVENTERING MARIESJÖ, SKÖVDE KOMMUN

2018-10-09

Naturcentrum rapport - projekt nr 1774

Uppdragsgivare

Skövde kommun

Uppdragsgivarens projektledare

Ingemar Frid

Uppdragstagare

Naturcentrum AB, 2014

Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Naturcentrums projektledare

Petter Bohman

Tel. 010-220 12 11

petter.bohman@naturcentrum.se

Inventering och rapport

Petter Bohman, Naturcentrum AB

Granskning

Lilian Karlsson, Naturcentrum AB

Omslagsbild

Lövsumpskog i norra delen av inventeringsområdet vid Mariesjö.

Foton i rapporten

Petter Bohman © Naturcentrum AB.

Denna rapport bör citeras:

Bohman, P. 2018. *Naturvärdesinventering Mariesjö, Skövde kommun*. Naturcentrum AB. Rapport 17 sidor, utfört på uppdrag av Skövde kommun.

Innehåll

SAMMANFATTNING.....	4
UPPDRAG.....	5
METODIK	6
RESULTAT	8
REFERENSER	17

Sammanfattning

Naturvärdesinventeringen har genomförts av Naturcentrum AB på uppdrag av Skövde kommun. Inventeringsområdet har omfattat ett drygt 50 hektar stort område vid Mariesjö i östra delen av Skövde tätort. Inventeringsområdet är uppdelat i tre delar; Mariesjö Norr, Öst och Väst. Största delen av inventeringsområdet utgörs av industrimark men det finns inslag av lövskogsbestånd och parkmiljö samt en anlagd damm. Inventeringens syfte har varit att identifiera ytor med betydelse för biologisk mångfald. Betydelsen har klassificerats i en tregradig skala; naturvärdesklass 1 – högsta naturvärde, naturvärdesklass 2 – högt naturvärde och naturvärdesklass 3 – påtagligt naturvärde.

I det studerade underlagsmaterial finns inga sedan tidigare registrerade naturvärdesobjekt i det aktuella området. Däremot har ett antal rödlistade arter, främst fåglar och enstaka kärlväxter, noterats från olika platser inom inventeringsområdet.

I denna inventeringen har tre ytor med naturvärden, så kallade naturvärdesobjekt, identifierats. Ett va objekten har högt naturvärde – naturvärdesklass 2 och två stycken har påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3. Alla naturvärdesobjekt ligger i norra delen av inventeringsområdet och utgörs av olika typer av lövskogar.

Tretton olika naturvårdsarter hittades vid inventeringen. De flesta är så kallade signalarter, utsedda av Skogsstyrelsen, men tre stycken är rödlistade. De rödlistade arterna är skogsalm (CR), ask (EN) och oxtungsvamp (NT). De två förstnämnda är trädslag som hotas av almsjuka respektive askskottssjuka. Det är dessa sjukdomar som utgör hotbilden för dessa båda arter snarare än att enstaka träd avverkas i samband med exploatering.

I sydvästra delen av inventeringsområdet, vid Skövde Högskola och Gothia Science Park finns 23 äldre och/eller grövre ädellövträd som identifierats som värdeelement. Dessa träd står i parkmiljö eller i direkt anslutning till väg och miljöerna utgör i sig inget naturvärdesobjekt.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Skövde kommun utfört en naturvärdesinventering av ett drygt 50 hektar stort område vid Mariesjö, i östra delen av Skövde tätort (figur 1). Det område som på kartan i figur 1 kallas Stallsiken Södra har inte ingått i inventeringen då det inventerades redan 2016. Inventeringen ska användas som underlag i den fortsatta kommunala planeringen.

Naturvärdesinventeringen har utförts enligt *Svensk Standard SS 199000. Fastställd 2014-05-27*, med följande specifikationer:

Naturvärdesinventering på **fältnivå** med detaljeringsgrad – **medel** samt tilläggen inventering och redovisning av värdeelement samt detaljerad redovisning av artförekomster.

Förstudier, fältarbete och redovisning har utförts av Petter Bohman (Naturcentrum AB) under hösten 2018.

Figur 1: Översiktskarta över det aktuella inventeringsområdet, vilket omfattar ytorna Mariesjö Norr, Väster och Öster. Ytan Stallsiken Södra har inte ingått i denna inventering.

Metodik

Inventeringen har utförts enligt *Svensk Standard SS 19 90 00*. Det innebär identifiering av geografiska områden med positiv betydelse för biologisk mångfald, samt bedömning av denna betydelse. Områden av positiv betydelse för biologisk mångfald ska avgränsas och beskrivas som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt.

Med biologisk mångfald avses; "mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem."

Förarbete

För att identifiera potentiella naturvärdesobjekt flygbildtolkades hela inventeringsområdet med hjälp av kartor i Eniro. Relevant information om biologiska bevarandevärden och naturvårdsintressen eftersöktes dessutom från följande källor:

- Länsstyrelsen i Västra Götalands *WebbGIS*
- Naturvårdsverkets *Skyddad natur*
- Skogsstyrelsens *Skogens pärlor*
- Jordbruksverkets databas *TUVA*.
- ArtDatabankens Artportalen. Uttag 2018-09-04 av rödlistade arter, Natura2000 arter och fridlysta arter. För fåglar är endast fynd med angivet häckningskriterium med.
- Fältanteckningar från Aron Sandling och Eva-Lena Öman (Skövde kommun).
- Trädportalen
- Musselportalen

Fältinventering

Fältinventering genomfördes genom att hela inventeringsområdet genomströvades. Utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersöktes biotopkvaliteter och arter av betydelse för biologisk mångfald.

Fältinventering genomfördes den 4 september 2018 samt vid ett kort kompletterande besök den 8 oktober 2018.

Naturvärdesobjekt och landskapsobjekt

Svensk Standard SS 19 90 00 innebär att områden av positiv betydelse för biologisk mångfald avgränsas och beskrivs som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt. Naturvärdeobjekten ska naturvärdesbedömas och utgöras av en dominerande naturtyp. Landskapsobjekten kan bestå av flera olika naturtyper och behöver inte naturvärdesbedömas.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesobjektens betydelse för biologisk mångfald bedöms enligt en skala i tre naturvärdesklasser enligt figur 2. Vid bedömningen görs en sammanvägning av områdenas artvärde och biotopvärde.

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1

Störst positiv betydelse för biologisk mångfald

Högt naturvärde – naturvärdesklass 2

Stor positiv betydelse för biologisk mångfald

Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 2. Naturvärdesklasser.

Detaljeringsgrad

Naturvärdesinventering enligt *Svensk Standard SS 19 90 00* kan utföras med olika detaljeringsgrad. Inventeringen genomfördes i detta fall med *detaljeringsgrad medel*. Det innebär att redovisningen omfattar naturvärdesobjekt med en yta av 0,1 ha eller mer samt linjeformade objekt med en minsta längd av 50 m och 0,5 m bredd.

Tillägg

Förutom den standardiserade naturvärdesinventeringen genomförs följande tillägg:

4.5.4 Redovisning av värdeelement

4.5.5 Detaljerad redovisning av artförekomst

Naturvårdsarter

Med naturvårdsart avses art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Bland naturvårdsarterna har rödlistade arter och skyddade arter särskild betydelse. Naturvårdsarter kan, men behöver inte, tillhöra en eller flera olika kategorier enligt nedan.

Med *rödlistad art* menas art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier. NT= Nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad och RE = nationellt utdöd. Rödlistade arter markeras i rapporten med någon av ovanstående hotkategorier efter artnamnet. Kategorierna VU, EN och CR räknas som hotade.

Skyddade arter markeras i rapporten med (§) efter artnamnet. Med *skyddad art* eller *fridlyst* avses art som omfattas av förbud enligt 4–9 §§ Artskyddsförordningen. När det gäller fåglar, som samtliga är skyddade, är praxis att beakta rödlistade arter och arter som redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Stöd för en sådan praxis finns i Naturvårdsverkets handbok (Naturvårdsverket 2009) där följande står att läsa: "Även om alla fågelarter omfattas bör arter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend prioriteras i skyddsarbetet." I handboken listas ett antal fågelarter vars populationer minskat med 50 % eller mer under perioden 1975–2005 enligt Svensk häckfågeltaxering. Dessa uppgifter är emellertid föråldrade och har därför inte beaktats i denna rapport såvida arterna inte är rödlistade eller redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv.

Skogsstyrelsen har tagit fram en förteckning över arter som genom sin närvaro indikerar att ett område har högt naturvärde i skog – *signalarter i skog*. Art som tillhör denna kategori markeras med (S) efter

artnamnet. Arter som enligt Skogsstyrelsens förteckningar har lågt signalvärde i den aktuella regionen har inte beaktats.

Arter som bedöms uppfylla definitionen för naturvårdsart men som inte tillhör någon av ovanstående kategorier redovisas utan markering efter artnamnet.

Övrigt om arter

Inventering av arter syftar till att med rimlig säkerhet utgöra underlag för naturvärdesbedömning samt avgränsning av naturvärdesobjekt och landskapsobjekt. Det innebär att det kan finnas fler naturvårdsarter, rödlistade arter och skyddade arter utöver de som påträffats och redovisats. För att med större säkerhet konstatera eller utesluta om vissa arter finns eller inte finns i ett område krävs normalt upprepade, specialiserade, artinriktade och fördjupade inventeringar.

De under inventeringen påträffade naturvårdsarterna kommer att registreras på Artportalen.

Resultat

Områdesbeskrivning

Inventeringsområdet ligger i östra delen av Skövde tätort och utgörs till övervägande del av industrimark med hårdgjord yta, vägar och järnvägsspår. Längst i norr finns ett mindre område med skogsmark, mestadels lövskog. I sydvästra hörnet, vid Skövde högskola och Gothia Science Park, finns mindre ytor med parkmiljö. Mariesjö gård, som är en privat fastighet i inventeringsområdets västra del, har flera parkmiljöer och anlagda dammar. Fastigheten har dock inte ingått i denna inventering. En anlagd damm finns i inventeringsområdets nordöstra del. Vidare finns spridda träddungar, gräsmattsytor och en matjordsdeponi i området.

Kända områden och tidigare inventeringar

I det underlagsmaterial som studerats inför inventeringen har inga tidigare registrerade naturvärden noterats. Däremot finns ett antal naturvårdsarter rapporterade från området, främst rödlistade fåglar och enstaka kärlväxter. Se tabell 1.

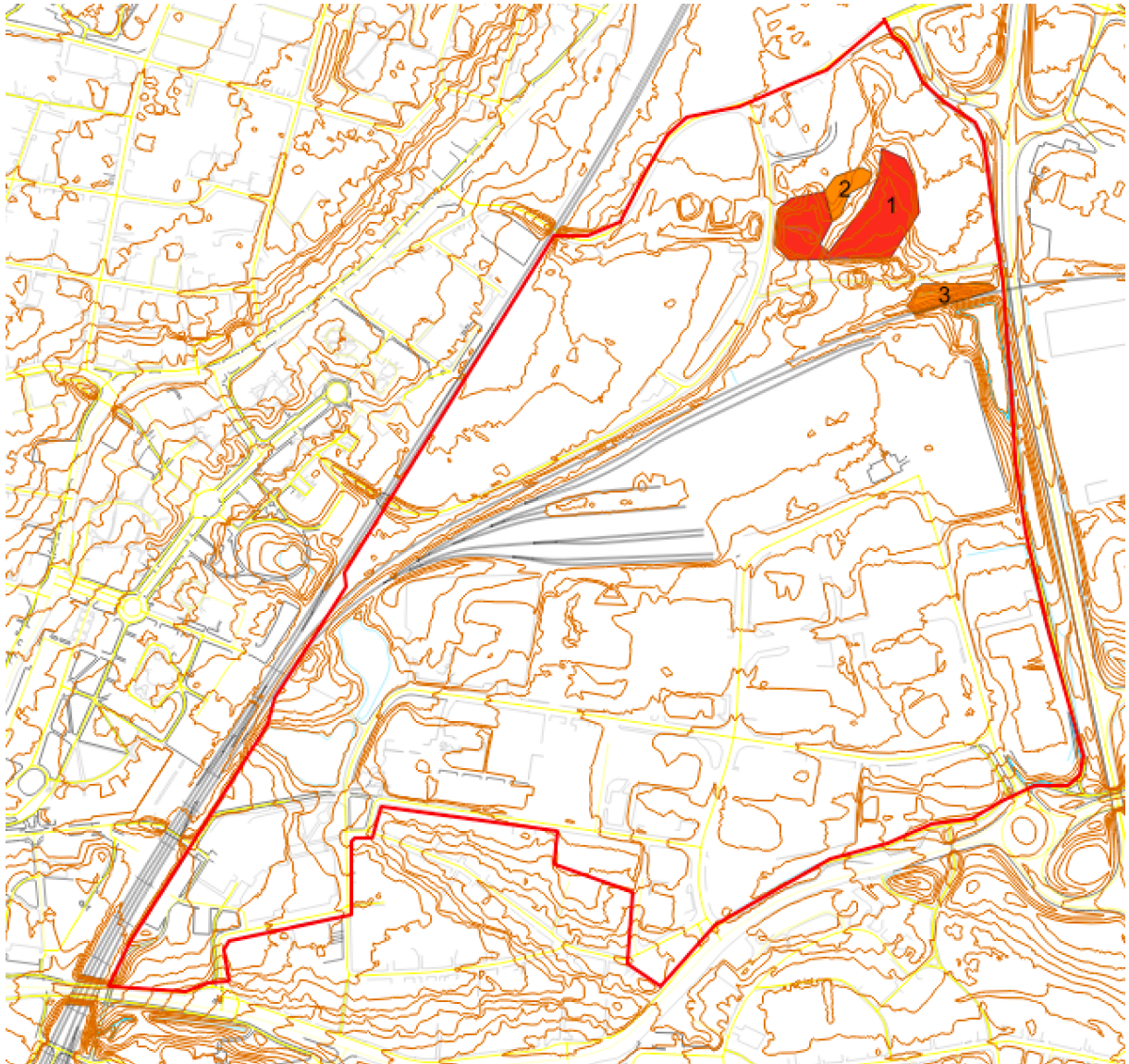
Därtill har Aron Sandling, Skövde kommun, via brev informerat om ett antal fågelobservationer från april 2018 som tyder på en rik häckfågelfauna i den norra delen av inventeringsområdet.

Tabell 1. Sedan tidigare noterade rödlistade arter inom inventeringsområdet. Data från Artportalen.se.

Art	Kategori	Kommentar
Svart rödstjärt	NT	Konstaterad häckning mellan 2005 och 2007.
Gröngöling	NT	En observation 2008.
Stare	VU	Enstaka observationer under häckningstid.
Hussvala	VU	Enstaka observationer under häckningstid
Grönhjon	NT	En observation 2017. Möjligen tillfällig.
Grenigt kungsljus	VU	Två plantor observerades 2017.
Åkerkål	NT	Noterad 2015.
Vanlig kavelhirs	NT	Noterad på deponi 1999.

Naturvärdesobjekt

Totalt identifierades tre naturvärdesobjekt, ett med högt naturvärde – naturvärdesklass 2 och två med påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3. Se figur 3. Alla naturvärdesobjekt ligger i den norra delen av inventeringsområdet och utgörs av olika typer av skogsmark, främst lövsumpskog.

Figur 3. Karta över inventeringsområdet vid Mariesjö, Skövde. Inventeringsområdet är markerat med tjock röd linje. Naturvärdesobjekten är markerade med röd polygon för högt naturvärde – klass 2 och orange polygon för påtagligt naturvärde – klass 3. Naturvärdesobjekten är numrerade från 1 till 3.

1. Lövsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 2 – högt naturvärde.

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Klibbalkärr, bäckravin, källor

Natura 2000-naturtyp: 7160 Mineralrika källor

Beskrivning: Objekt utgörs av ett lövsumpskogsbestånd som domineras av klibbal men med inslag av björk, sälg, lönn, asp, fågelbär, ask, lind samt tall och gran. Enstaka klibbalar är grova, >50 cm i brösthöjdsdiameter. Hägg och olvon bildar ett fläckvis tätt buskskikt. Död ved förekommer främst i form av klenare grenar som fallit till marken men det finns även sparsamt med grövre lönträdslågor och spridda stående döda träd. Fältskiktet domineras av skärmstarr, bäckbräsa, älgört och diverse gräs. Marken täcks till stora delar av en väl utvecklad mossmatta. Spritt i hela objektet finns det gott om små källor, varav vissa är så kallade järnockrakällor. Genom objektet rinner en uträtad bäck som i nuläget är att betrakta som ett dike.

Biotopkvalitéer: Källor, källkärr, bäck/dike och död ved.

Naturvårdsarter: glansfläck (S), stubbspretmossa (S), vågig sidenmossa (S), tibast (S, §), bäckbräsa (S), skärmstarr (S), lind (S) och ask (EN).

Sandling & Öman uppger att området har ett rikt fågelliv och sannolikt en artrik häckfågelfauna. Vid ett besök i april 2018 noterades arterna stare, grönsångare, lövsångare, svarthätta, bofink, nötväcka, talgoxe, blåmes, järnsparv, stenknäck, steglits, taltrast, koltrast, gärdsmyg, gulsparr och rödhake.

Lagligt skydd: -

Tidigare inventeringar: Anteckningar från fältbesök i april 2018 (Sandling & Öman).

Objekt 1 utgörs av en lummig lövsumpskog med tätt busk- och fältskikt.

2. Aspbestånd

Naturvärdesklass: Klass 3 – påtagligt naturvärde.

Dominerande naturtyp: Skog och träd.

Biotoper: Aspbestånd.

Natura 2000-naturtyp: -

Beskrivning: Objektet är ett litet aspbestånd på frisk mark. Död ved förekommer sparsamt men det finns enstaka asplågor.

Biotopkvalitéer: Asplågor

Naturvårdsarter: -

Lagligt skydd: -

Tidigare inventeringar: -

Objekt 2 utgörs av ett litet aspbestånd på frisk mark.

3. Bäckravin

Naturvärdesklass: Klass 3 – påtagligt naturvärde.

Dominerande naturtyp: Skog och träd.

Biotoper: Bäckravin i lövskogsbestånd.

Natura 2000-naturtyp: -

Beskrivning: Objekt 3 är en brant bäckravin som kantas av ett blandlövskogsbestånd. Sälg är det dominerade trädslaget men här finns även inslag av klibbal, björk och ask. En del grenar och enstaka klena lövträd har fallit och bildat död ved om än i sparsamma mängder. Marken utmed ravinens branter är stenig med inslag av enstaka större block. Bäckens är rätad och sannolikt delvis grävd och kan i nuläget närmast beskrivas som ett dike. Upp- och nedströms om objektet rinner bäcken/diket genom trummor och kulvertar.

Biotopkvalitéer: Ravin, bäck/dike och klen död lövved.

Naturvårdsarter: skärmstarr (S), skavfräken och ask (EN).

Lagligt skydd: -

Tidigare inventeringar: -

Den östvända skärningen var kraftigt solbelyst vid fältbesöket 23/8.

Naturvårdsarter

Under inventeringen hittades totalt 13 naturvårdsarter inom inventeringsområdet. De flesta arterna och fynden gjordes i naturvärdesobjekt 1 men enstaka arter noterades även i naturvärdesobjekt 3 och i anslutning till de grova ädellövträden vid Skövde Högskola och Gothia Science Park i inventeringsområdets sydvästligaste del. Se tabell 2 samt figur 4 och 5.

Förutom trädslagen alm och ask noterades endast en rödlistad art, nämligen oxtungsvamp. Den växte på marken en knapp meter från en av ekarna vid Skövde Högskola. Oxtungsvamp har växer nästan uteslutande på gamla ekar där den orsakar brunröta. Fruktkropparna är 1-åriga.

Övriga noterade arter är alla signalarter enligt Skogsstyrelsen (Nitare 2000, Skogsstyrelsen 2014).

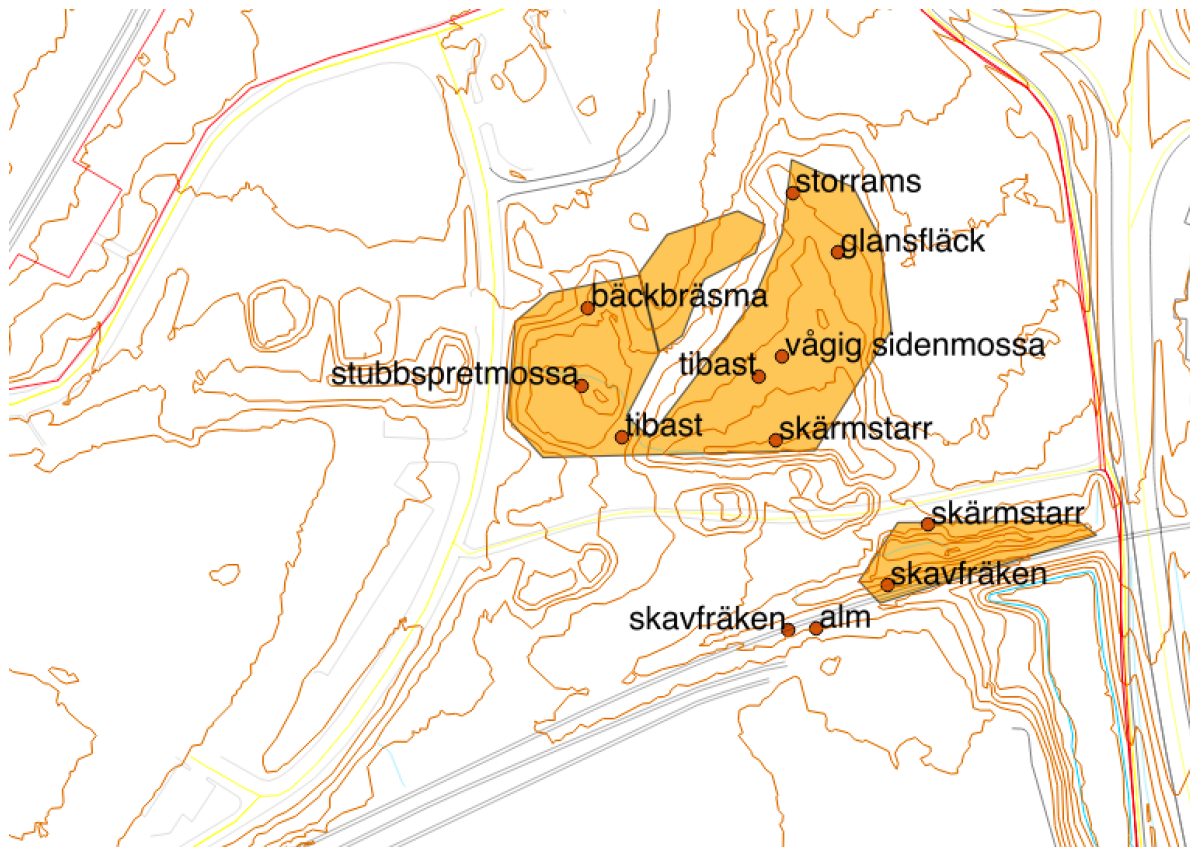
Tibast är fridlyst i Västra Götaland men förbudsbestämmelserna gäller för uppgrävning av plantor och plockning för kommersiellt bruk.

Tabell 2. I tabellen redovisas de naturvårdsarter som observerades i denna inventering.

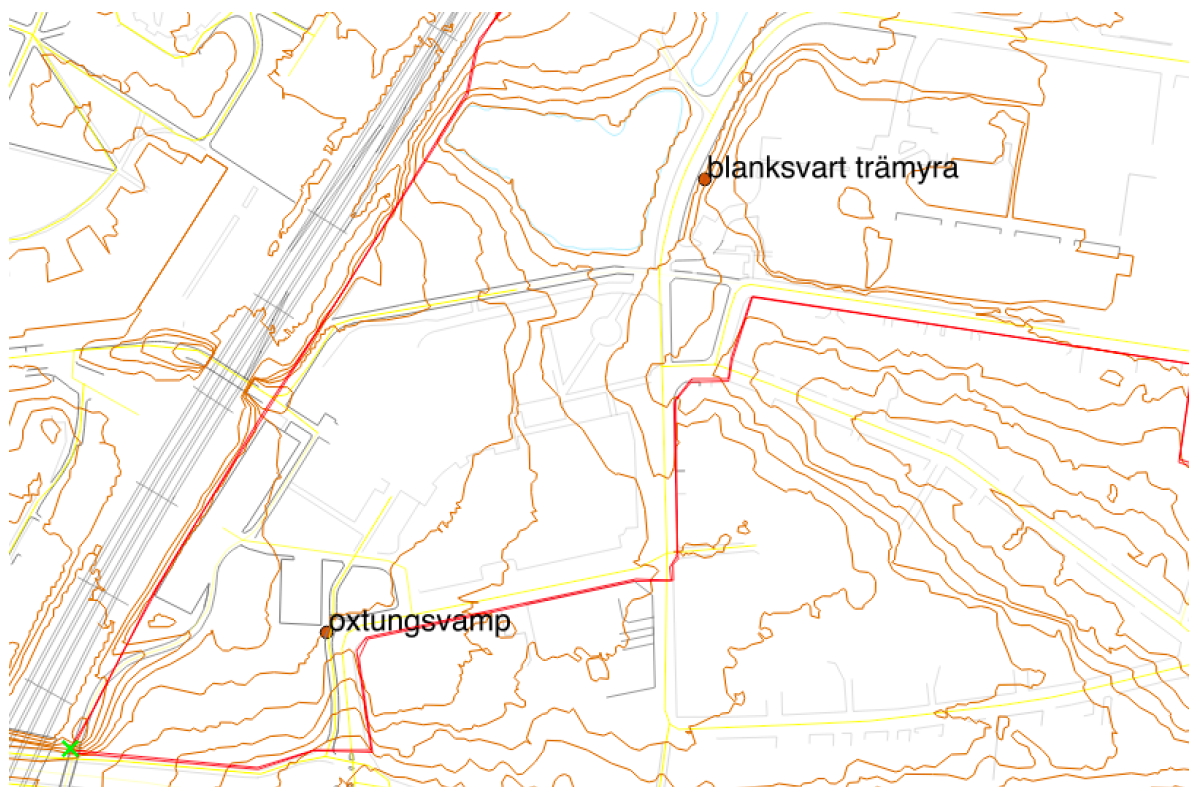
Art	Kategori	Fyndplats
Skogsalm <i>Ulmus glabra</i>	CR	Spritt i området, bland annat söder om objekt 1 samt vid Skövde Högskola och Gothia Science Park.
Ask <i>Fraxinus excelsior</i>	EN	Objekt 1 och objekt 3
Lind <i>Tilia cordata</i>	S	Objekt 1
Bäckbräsa <i>Cardamine amara</i>	S	Objekt 1
Skavfräken <i>Equisetum hyemale</i>		Objekt 1 och objekt 3
Skärmstarr <i>Carex remota</i>	S	Objekt 1 och objekt 3
Storrams <i>Polygonatum multiflorum</i>	S	Objekt 1
Tibast <i>Daphne mezereum</i>	S, §	Objekt 1
Oxtungsvamp <i>Fistuline hepatica</i>	NT, S	Vid ek vid Skövde Högskola.
Glansfläck <i>Arthonia spadicea</i>	S	Objekt 1
Stubbspretmossa <i>Herzogiella seligeri</i>	S	Objekt 1
Vågig sidenmossa <i>Plagiothecium undulatum</i>	S	Objekt 1
Blanksvart trämyra <i>Lasius fuliginosus</i>	S	I en alm vid Gothia Science Park.

Oxtungsvamp växer vid en ek nära parkeringen vid Skövde Högskola.

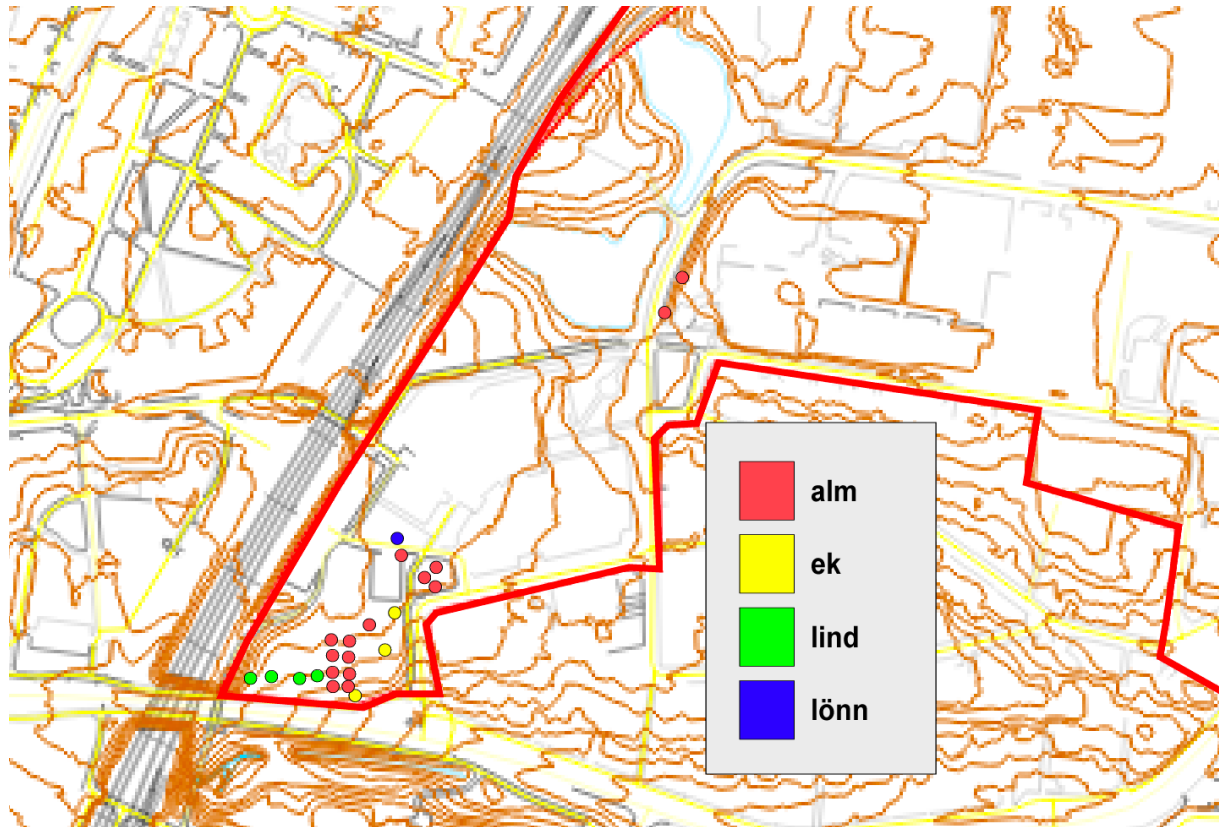
Figur 4. Fynd av naturvårdsarter. Observera att kartan föreställer ett utsnitt av den norra delen av inventeringsområdet.

Figur 5. Fynd av naturvårdsarter. Observera att kartan föreställer ett utsnitt av sydvästra delen av inventeringsområdet.

Värdeelement – gamla eller grova lövträd

De värdeelement som noterats utgörs i samtliga fall av gamla eller grova ädellövträd. I sydvästra delen av inventeringsområdet, vid Skövde Högskola och Gothia Science Park står 23 stycken sådana ädellövträd, vilka är att betrakta som värdeelement. Alla träden står i parkmiljö eller utmed väg. Se figur 6.

Figur 6. Förekomst av värdeelementen grova eller äldre träd i inventeringsområdet. Samtliga träd står i närheten av Skövde Högskola och Gothia Science Park. Observera att kartan föreställer ett utsnitt av inventeringsområdets sydvästligaste del.

Åtta almar bildar tillsammans en kort allé rakt söderut från en av Skövde Högskolas gula byggnader. Av de åtta alléträden är sju stycken hamlade.

Trots att naturvårdsarter eftersöktes noggrant på samtliga 23 ovan nämnda träd hittades endast den redan omnämnda oxtungsvampen samt en koloni med blanksvart trämyra. Moss- och lavfloran på träden var typisk för äldre ädellövträd men utan några sällsyntare eller hotade arter.

Sju hamlade almar bildar en allé framför en av Skövde Högskolas byggnader. Samtliga dessa träd utgör så kallade värdeelement.

Referenser

Artdatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige. Artdatabanken, SLU. Uppsala.

Nitare, J. 2000. Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsen. Jönköping.

Sandling, A. & Öman, E. 2018. Anteckningar från fältbesök april 2018. I brev.

Skogsstyrelsen, 2014. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.